Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om ”Förslag till rådets beslut om inrättandet av ett europeiskt rättsligt nätverk inom privaträtten”

(2001/C 139/03)

Den 6 november 2000 beslutade rådet att i enlighet med artikel 262 a i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Sektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 7 februari 2001. Föredragande var Daniel Retureau.

Vid sin 379:e plenarsession den 28 februari–1 mars 2001 (sammanträdet den 28 februari 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 112 röster för och 1 röst emot.

1. De viktigaste målen och medlen för inrättandet av ett europeiskt rättsligt nätverk inom privaträtten

1.1. Detta förslag ingår i den kontinuerliga utvecklingen av det privaträttsliga samarbetet och införlivandet av detta samarbete i gemenskapens behörighetsområde. Det är tänkt att innebära en ny fas i inrättandet av ett rättsligt nätverk som skall upplevas som påtagligt av EU-medborgarna.

1.2. Den inre marknaden och den fria rörligheten kräver med hänsyn till rättssäkerheten i samband med ekonomiska transaktioner, kontrakt och den fria rörligheten för personer, varor och kapital att rättigheter erkänns och kan utövas, att bevismedel kan användas, rättsliga förfaranden inledas och tvister lösas, samt att privaträttsliga domar som avkunnas i en viss medlemsstat erkänns i alla andra medlemsstater.

1.3. Större insikt i de rättssystem och de rättsliga förfaranden som tillämpas i de skilda länderna är alltså en av flera faktorer som kan bidra till att lösa gränsöverskridande civil- eller handelsrättsliga tvister [1].

1.4. Det framgår av det förslag som kommittén skall yttra sig över att det planeras ett nätverk som skall byggas upp och ges substans i takt med att man identifierar behov och tillgängliga medel, varav vissa redan finns både på nationellt plan och på EU-nivå samt inom ramen för mellanstatliga avtal. Tack vare det informations- och samordningsnätverk som kommissionen föreslår skulle nätverkets egna resurser bättre kunna samordnas med andra, redan befintliga resurser så att synergieffekter skapas med resultatet att mervärdet ökar på gemenskapsnivå. Detta syftar till att möjliggöra för privatpersoner och företag att utöva sina rättigheter, trots att medlemsstaternas juridiska och administrativa system är mycket olika — är mycket olika eller rentav oförenliga.

1.5. Det instrument som föreslås för att uppnå de båda målen — att förbättra det rättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna och underlätta medborgarnas och företagens tillträde till rättvisan om de är indragna i gränsöverskridande tvister — är ett europeiskt rättsligt nätverk inom privaträtten. Detta nätverk skulle både vara ett instrument för rättsligt samarbete och ett sätt att göra information tillgänglig för myndigheter och allmänhet, främst via Internet som i detta sammanhang skulle utgöra ett mycket viktigt verktyg.

1.6. I artikel 65 i EG-fördraget behandlas detta samarbete, som också diskuterades vid Europeiska rådets möte i Tammerfors, och EG-fördragets artikel 61 c utgör enligt kommissionen den rättsliga grunden. Att förslaget har formen av ett förslag till beslut motiveras av att det krävs enhetlig tillämpning i alla medlemsstater, dock med beaktande av protokollen till EG-fördraget och EU-fördraget om å ena sidan Irland och Storbritannien och å andra sidan Danmark, vilket kan reducera beslutets räckvidd betydligt. Dessa länder är emellertid parter till Haag-konventionen, och förslaget till beslut ersätter inte gällande internationella avtal om rättsligt samarbete inom privaträtten.

1.7. Det dubbla målet om en samordnad och enhetlig förstärkning av mekanismerna för rättsligt samarbete i hela unionen samtidigt som allmänheten ges praktisk information i samband med gränsöverskridande tvister, vilket syftar till att ge fysiska och juridiska personer stöd när det gäller att vidta åtgärder, får inte uppnås på bekostnad av medlemsstaternas egna befogenheter eller påverka genomförandet av gällande internationella avtal och tillfälliga tillämpningsmekanismer.

---

[1] Kommitténs yttrande om ”Förslag till rådets direktiv om delgivning i medlemsstaterna av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur”, EGT C 368, 20.12.1999, s. 47; kommitténs yttrande om ”Förslag till rådets förordning (EG) om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område”, EGT C 117, 26.4.2000, s. 6; kommitténs yttrande om ”Initiativ från Republiken Frankrike inför antagandet av rådets förordning om ömsesidig verkställighet av domar i mål om umgängesrätt när det gäller barn”, EGT C 14, 16.1.2001; och kommitténs yttrande om ”Förbundsrepubliken Tysklands initiativ inför antagandet av rådets förordning om samarbetet mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil och kommersiell natur”.

1.8. Detta är förmodligen lättare sagt än gjort, ty det uttryckliga målet om samordning, konsekvens och samarbete på gemenskapsnivå påverkar med nödvändighet de individuella mekanismer som gäller särskilda delar av det internationella rättsliga samarbetet inom privaträtten. Det är fråga om en integrationslogik som undan för undan införs och som — samtidigt som de gällande individuella mekanismerna respekteras — även kommer att leda till utveckling av en integrerad metod för hela det rättsliga samarbetet på privaträttens område och möjliggöra utvecklingen av ett samarbete på områden som inte täcks av gemenskapens rättsakter eller internationella instrument. Nyckelelementet framgår tydligt av punkt 5 e i meddelandet: ”Sammanfattningsvis är nätverket avsett som ett mycket viktigt instrument för det europeiska området av rättvisa inom privaträtten. Utmaningen i fördragen förutsätter instrument som möjliggör ett globalt och integrerat tillvägagångssätt …”.

1.9. Nätverket skall bygga på ”kontaktpunkter” i medlemsstaterna, vars antal och art kommer att vara beroende av administrativa och rättsliga system i varje land. Med hjälp av bl.a. modern informations- och kommunikationsteknik skall man utveckla ett internt elektroniskt nätverk och en egen hemsida på Internet på kommissionens webbplats. Redan befintliga resurser kommer också att utnyttjas, och den centrala webbplatsen kommer att ta upp dessa i sitt eget informationssystem, bl.a. i form av länkar.

1.10. I förslaget försäkras emellertid att det inte handlar om att ersätta juristernas arbete, utan endast om att övervinna de betänkligheter som råder mot att utnyttja befintliga hjälpmedel, till följd av okunskap om rutiner och vad dessa kräver, samt av rädsla att hävda de egna rättigheterna i situationer av gränsöverskridande natur.

1.11. Inrättandet av ett sådant nätverk kräver ett mycket tätt samarbete mellan kommissionen och medlemsstaterna samt anpassade materiella och mänskliga resurser.

1.12. Nätverket är slutligen tänkt som ett flexibelt verktyg som är öppet för utveckling. Det skall utvecklas med stöd av rättsligt samarbete och kan utgöra en måttstock för ett sådant.

1.12.1. Nätverket kommer att bestå av

— nationella kontaktpunkter, fastställda av medlemsstaterna,

— centrala, rättsliga eller andra behöriga myndigheter på privaträttens område, enligt relevanta internationella avtal som varje enskilt land kan vara part till

— sambandspersoner som åsyftas i gemensam åtgärd 96/277/RIF [1]

— alla andra rättsliga eller administrativa myndigheter vars deltagande i nätverket anses lämpligt av en medlemsstat.

1.13. Centrala nationella kontaktpunkter (en per land, fastställd av de nationella myndigheterna) garanterar gränssnittet mellan nätverkets nationella och europeiska nivå, samordnat av kommissionen. En icke uttömmande förteckning över uppgifter och initiativ föreslås, med fokus på verksamhetens pragmatiska och praktiska karaktär. Beroende på sin territoriella eller rättsliga struktur skall ett land i begränsad omfattning kunna skapa ytterligare kontaktpunkter. Medlemsstaterna skall meddela kommissionen alla relevanta uppgifter om nätverkets nationella delar, inklusive den språkliga kompetensen.

1.13.1. Det föreslås att kontaktpunkterna, utöver det nationella språket eller de nationella språken, skall behärska ytterligare ett officiellt gemenskapsspråk. Faktablad, riktade till ”den genomsnittlige medborgaren” och utarbetade av varje land, skall genom kommissionens försorg översättas till samtliga officiella gemenskapsspråk.

1.13.2. Kontaktpunkterna står till behöriga centrala, rättsliga eller juridiska myndigheters samt sambandspersoners förfogande. De kan agera ”förmedlare” av en extern förfrågan till behöriga nationella myndigheter eller ersätta en rättslig eller konventionell instans i ärenden som inte omfattas av gemenskapstexter eller internationella konventioner.

1.14. Varje land skall utse lika många företrädare (fyra) för nätverkets regelbundna sammanträden, som kommissionen kallar till minst tre gånger per år. Där skall man behandla nätverkets drift och utveckling, faktablad som skall avfattas och intitiativ som skall drivas. Kommissionen skall också årligen kalla till ett mer omfattande sammanträde med kontaktpunkternas organisatörer och med företrädare för administrativa och rättsliga institutioner, i syfte att utbyta erfarenheter och idéer och fastställa bästa metoder.

1.15. Kontakter inom nätverket sker utan att påverka redan befintliga regelbundna eller tillfälliga kontakter eller eventuella kontakter mellan behöriga myndigheter i olika länder, i enlighet med multilaterala eller bilaterala avtal och särskilt med det samarbete som kan bli följden av de olika Haag- och Europarådskonventionerna. Tvärtom skapas en samverkan mellan nätverkets kontaktpunkter och dessa myndigheter, och nätverket skall stå till deras förfogande med eventuell hjälp.

[1] EGT L 105, 27.4.1996.

2. **Allmänna synpunkter**

2.1. Förslaget till rådets beslut om inrättandet av ett europeiskt rättsligt nätverk inom privaträtten, som syftar till att bidra till informationsspridningen bland privatpersoner, fackmän samt institutioner och förvaltningar om de rättsliga regler och förfaranden som gäller i medlemsländerna, kan bli ett ändamålsenligt och effektivt verktyg för hanteringen av gränsöverskridande tvister. En förutsättning är dock att förslaget genomförs så att nätverket blir ett komplement och så att det täcker in de områden som inte faller under de mekanismer som har inrättats genom de många internationella konventioner som rör privaträtt. Kommittén anser att nätverket kan bli ett viktigt hjälpmedel för effektivt samarbete och rättslig enhetlighet på inre marknaden. Det kan bli ett stöd för dem som arbetar inom rättssystemet och för dem som är juridiskt verksamma i medlemsländerna, och ett stöd för enskilda och företag i händelse av gränsöverskridande tvister på det privaträttsliga området. Kommittén välkomnar alltså förslaget till beslut och stöder det i huvudsak.

2.2. Den flexibilitet som planeras när det gäller inrättandet och den slutliga anpassningen av nätverket samt den möjlighet som ges nätverket att successivt sikta in sig på nya mål och skapa nya verktyg verkar realistiska, eftersom de gör det möjligt att successivt ta hänsyn till den erfarenhet som samlas. Att få konstruktionen att fungera praktiskt kan dock stöta på problem, särskilt med tanke på nätverkets dubbla mål (rättsligt samarbete och informationsspridning), men arbetet kan bli givande om man verkligen kan föra det framåt på båda områdena, så att de kan få ökad kunskap om och berika varandra.

2.3. Kommittén anser att nätverket bör omfatta de områden som inte täcks av EU-bestämmelser eller konventioner, samtidigt som man generellt säkerställer enhetligheten i samarbetet på det privaträttsliga området. Det bör också ha i uppdrag att ställa information till förfogande för allmänheten, den juridiska yrkeskåren samt föreningar och grupper som företräder arbetsmarknadens parter eller konsumenterna. Det bör också främja erfarenhetsutbyte och ömsesidig hjälp mellan juridiskt yrkesverksamma.

2.4. Kommittén anser att de förslag och tjänster som planeras som helhet verkar komplicerade, och betonar att tjänsterna till innehåll och form måste vara begripliga och lättillgängliga för enskilda samt små och medelstora företag, dvs. den primära målgruppen. De bör dessutom vara tillgängliga på ett enkelt och kostnadsfritt sätt. Eventuellt kan mer tekniska och mer djupgående resurser göras tillgängliga för juridiska rådgivare och jurister samt för t.ex. humanitära och sociala organisationer, branschorganisationer, kooperativ eller fackliga organisationer som sysslar med särskilda frågor (säkerhet i fråga om vissa produkter från andra medlemsländer, tvister om handelsavtal, tvister av enskild eller kollektivnatur i samband med gränsöverskridande arbete, ersättning för materiella skador eller personskador som har uppstått i utlandet osv.) i syfte att försvara medlemmarna eller de intressen organisationerna företräder i sådana fall då problemen inte kan lösas inom landet.

2.4.1. ESK anmodar kommissionen att se till att informationen på dess webbplats är länkad till relevanta databaser, inom EU eller i medlemsstaterna, så att de enskilda, organisationer och yrkesverksamma som vill kan få mer information.

2.5. Kommittén anser att det är nödvändigt att alla unionens medlemsländer, nuvarande och framtida, planerar att delta i projektet. ESK hyser därför en stark önskan att de länder som har möjlighet att välja med hänvisning till ett protokoll (*opting in*) väljer att delta, eftersom alla de rättsliga systemen måste bidra till nätverket om det skall göra största möjliga nytta och vara effektivt fullt ut.

2.6. Kommittén anser att förslaget till beslut innehåller vissa problem:

— Frågan om kostnaderna för att få tillgång till databaserna diskuteras inte.

— Det rättsliga nätverket och det offentliga informationssystemet utgör enligt kommitténs åsikt en verklig offentlig gemenskapsservice i rättsliga frågor, och bör i bestämmelserna definieras som sådan, med de konsekvenser som det medför, t.ex. att grundläggande information bör vara tillgänglig och kostnadsfri.

— Förslaget tar inte klart ställning i fråga om de juridiskt yrkesverksammas funktion som rådgivare och försvarare. Utvecklingen av nätverket och betoningen på främjandet av alternativa former för tvistlösning kan visserligen lätta arbetsbördan för de domstolar som behandlar privaträttsliga mål, men riskerar också att leda till att den svagare parten (enskilda, små företag inom den privata eller sociala ekonomin) som inte har någon egentlig tillgång till rättshjälp och som står mot grupper som har större resurser (juridiska avdelningar, rådgivare, erfarenhet) måste acceptera kompromisser som endast ger dem minimalt försvar eller minsta möjliga gottgörelse.

— Det står inte klart uttryckt i förslaget att det skall finnas ett utrymme för sammanslutningar och organisationer med anknytning till arbetsmarknaden eller andra delar av det organiserade civila samhället, t.ex. humanitära organisationer, konsumentorganisationer osv., att delta och medverka i nätverket och dess funktion, t.ex. när det gäller innehåll och form i fråga om den information som presenteras för allmänheten, trots att sådana organisationer spelar en viktig roll när det gäller att informera, ge råd och till och med aktivt delta på det rättsliga området som företrädare eller försvarare för medlemmarna. Om sådana organisationer får delta, kan de, precis som europeiska konsumentcentrum (Euroguichets) och euroinfocentrum för företagen, fungera som informationscentraler för allmänheten, och de bör också utnyttjas på det sättet helt och fullt.

2.6.1. Kommittén är övertygad om att det organiserade civila samhällets organisationer kan spela en viktig roll på ett praktiskt och konkret sätt när det gäller att tillhandahålla rättslig information och kunskap om olika rättsliga eller icke-rättsliga förfaranden, och anser att förslaget bör kompletteras i detta hänseende.

2.7. Kommittén noterar att innehållet i det offentliga informationssystemet samt i informationsbroschyrerna kommer att kräva stora insatser från de nationella myndigheternas och kommissionens sida. ESK hoppas att det kommer att vara möjligt att nå detta ambitiösa mål gradvis, men inom rimlig tid, genom användning av alla tillgängliga möjligheter i redan aktiva informationsnät på EU-nivå. Kommittén är dock medveten om att extra resurser troligtvis kommer att krävas.

2.7.1. Utöver informationsnätet för allmänheten anser kommittén att en så stor och bred spridning som möjligt av informationen kräver att en riktig utbildning på datorområdet — och när det gäller IT-verktyg som Internet — skall finnas både i och utanför skolorna, eftersom det är nödvändigt för utövandet av medborgarskapet och för ett effektivt försvar av folks enskilda och kollektiva intressen.

3. **Särskilda kommentarer**

3.1. Kommittén vill fästa uppmärksamheten på problemen med nätets finansiering, inte bara installationskostnader utan även de löpande drifts- och underhållskostnaderna, och de omfattande materiella resurser som det kommer att kräva. Dessa problem berörs bara flyktigt i förslaget, men resurserna blir sannolikt svåra att få fram med tanke på att rättssystemet i den dagliga verksamheten ofta lider brist på personal och tillräckliga materiella och finansiella resurser.

3.2. Kommittén är bekymrad över språkfrågan. De centrala kontaktpunkterna kommer troligen att behöva förfoga över en bredare språklig kompetens än den som planerats (ett gemenskapsspråk utöver landets egna språk), och i praktiken är det svårt att bortse från tanken på ett enda gemensamt språk, med hänsyn till de betydande skillnaderna mellan rättssystem och juridiska begrepp, mellan praxis och rättslig organisation.

3.3. Vad beträffar den rättsliga grunden noterar kommittén att kommissionen citerar artikel 61 c i EG-fördraget, men understryker att denna hänvisar till artikel 65, som inte uttryckligen föreskriver inrättandet av ett rättsligt nätverk. Hur som helst kommer beslut på detta område att fram till 1 maj 2004 kräva enhällighet av rådet.

3.4. Avseende informationsnätet vill kommittén kraftigt betona kravet på enhetlighet vad gäller förfaranden, teknik och dataprogram för att undvika risken av ett tekniskt Babels torn, som skulle kunna vara ett hinder för kommunikationen. Det är således viktigt att se till att den teknik och de program som skall införas är kompatibla.

3.5. Den framträdande roll som Internet ges när det gäller information till allmänheten måste ställas i relation till att det i många länder fortfarande är relativt få privatpersoner som anslutit sig. För att få lämplig information kommer privatpersoner och företag att behöva gå via mellanhänder i form av rådgivande sammanslutningar eller advokater, vilket måste beaktas i förslaget. Detta är desto viktigare eftersom obearbetad rättslig information inte räcker för att en privatperson med framgång skall kunna inleda eller avsluta ett juridiskt förfarande i ett annat land. Det krävs kvalificerade rådgivare, frivilliga eller avlönade, för råd gällande strategi, taktik och uppföljning av ärendet, och att dessa finns representerade i det egna landet och det land där förfarandet äger rum. Allmänheten måste få exakta upplysningar om detta så att de vet till vilka sammanslutningar eller yrkesmän de skall vända sig för att få råd eller hjälp.

3.6. Kommittén vill också trycka på behovet av att kommunikationen mellan kontaktpunkterna och rättsliga eller administrativa myndigheter säkras, eftersom det gäller ärenden rörande fysiska eller juridiska personer. Det gäller att garantera största möjliga skydd, inte bara av data om privatpersoner, utan också av den konfidentiella karaktären hos kommersiella ärenden, utan att göra avkall på den sekretess som bör råda vid undersökningar och rättsliga förehavanden mellan medlemsstater.

3.7. Vad beträffar den praktiska definitionen av den civila och kommersiella sfären, kräver kommittén att det i beslutet uttryckligen hänvisas till EG-domstolens definitioner. Eftersom ärenden av civil natur som skall avgöras inom ramen för brottmål och skattemål inte utesluts från räckvidden av lagstiftningsförslaget, och det även kan krävas handlingar som den behöriga rättsliga instansen inte enkelt kan definiera med rättsliga termer, bör följande strecksats infogas för att skydda de berörda parternas rättigheter: ”Det mottagande organet skall så flexibelt som möjligt definiera sådana handlingar vilkas rättsliga natur inte klart kan hänföras till vare sig det civila eller det kommersiella området, men som ändå uppvisar beröringspunkter med dessa områden”.

3.8. Vad gäller förslagets geografiska tillämpningsområde erinrar kommittén om sin tidigare ståndpunkt rörande arten och behörigheten hos ansvariga nationella myndigheter i varje medlemsland på området rättsligt samarbete med övriga medlemsstater, dvs. vanligtvis det nationella eller federala justitieministeriet. Den nationella kontaktpunkten (eller kontaktpunkterna) måste uttryckligen fastställas och godkännas av behöriga nationella myndigheter. Särskilt när det gäller de specifika förhållanden inom vissa områden som omnämns i artikel 299 i EG-föredraget och det ansvar som vissa medlemsstater har påtagit sig för dessa, är det medlemsstaterna som skall inrätta relevanta juridiska och administrativa kanaler.

Bryssel den 28 februari 2001.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Göke FRERICHS

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittéen om ”Förbundsrepubliken Tysklands initiativ inför antagandet av rådets förordning om samarbetet mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil och kommersiell natur”

(2001/C 139/04)

Den 11 oktober 2000 beslutade rådet att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda initiativ.

Sektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 7 februari 2001. Föredragande var Bernardo Hernández Bataller.

Vid sin 379:e plenarsession den 28 februari–1 mars 2001 (sammanträdet den 28 februari 2001) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 117 röster för, 1 röst emot och 1 nedlagd röst.

1. **Inledning**

1.1. Syftet med internationell inbördes rättshjälp är att motverka de svårigheter som uppstår när en medlemsstat inte har möjlighet att utöva sin juridiska behörighet utanför sitt territorium för att verkställa vissa rättsliga handlingar.

1.2. För att korrekt genomföra en process som innebär medverkan av en extern rättsinstans krävs det ett antal procedursteg som framställningar, delgivning eller bevisupptagning i en annan stat.

1.3. Hanteringen och accepterandet av bevis är i allmänhet underordnade rättsliga regler. I *lex fori* anges följaktligen

— de generella reglerna för bevisupptagning: om *numerus apertus* eller *clausus* gäller, och i det sistnämnda fallet, vilka bevis som är godtagbara,

— på vilka villkor dokument från en utländsk myndighet får användas.

1.4. De problem som bevisupptagning i utlandet ger upphov till beror huvudsakligen på att lagstiftningen om bevisupptagning varierar i de olika länderna. Den största skillnaden rör tre aspekter:

a) Domarnas varierande roll i bevisupptagningen: i vissa länder är det i första hand domaren som sköter denna uppgift, medan den i andra länder utförs av parterna själva.

b) Tidpunkten för bevisupptagningen, före eller under proceduren: I vissa länder utförs bevisupptagningen först och främst i samband med en procedur som redan har inletts, då anspråken följaktligen är klart definierade, medan den i andra länder oftast utförs innan själva processen har inletts och innan anspråken är klart fastställda.